

Lucija Stepančič

Milan Dekleva: *Etimologija pozabe.*

Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura, 2012.

Ko takole prebiram Deklevovo novo esejistično zbirko, ki je pravzaprav zelo osebna enciklopedija, ko jo listam po dolgem in počez in odpiram po naključju (bolj ko so knjige urejene, bolj vabijo k preskakovanju), se mi zdi, da bi nekaj takega, vsaj za svojo uporabo, moral napisati vsakdo. Ne glede na to, da velika večina tega ne bi znala. Razpostavljanje besed, ki posamezniku povedo največ, lahko postane celo več kot notranja inventura, ki jo je tako ali tako priporočljivo tu in tam opraviti; prav hitro lahko preraste v pustolovščino z nepričakovanimi odkritji. Če se tega loti Milan Dekleva, s svojo kilometrino in avtopoetiko, pa bo zadeva zanimiva za marsikoga. Meje našega jezika so morda res meje našega sveta, vendar pa o slikovitosti, podnebnih značilnostih in morebiti celo lepoti in enkratnosti terena, ki ga imamo v svoji glavi, lahko kaj povedo samo posamezne besede.

Etimologija pozabe prinaša petindvajset besed, ki jih avtor prepozna za ključne v svojem pogledu na svet. *Apokalipsa, Belina, Celica, Čevlji, Drevo, Evropa, Fraktal, Govorica ... vse do Univerzuma, Vetra, Zamisli in Želje*. Avtor pa skozi ta presenetljivo raznolik izbor izriše svoj credo, svojo senzibilnost in svojo življenjsko držo. Ki jo v veliki meri sicer že poznamo, saj ga beremo že desetletja. Dejstvo, da so besede izbrane po ključu, ki ni subjektiven, ampak je prepoznavno zunanji (abecedni red), privlačnosti zapisanega niti malo ne zmanjša, kvečjemu nasprotno. Iz lastne izkušnje lahko zagotovem, da programsko pisanje vsej svoji zamejenosti navkljub paradoksalno prinese na dan ravno najbolj nepričakovano in pogosto presenetiti tako avtorja, kot bralce – kdor ne verjame meni, naj verjame vsaj Georgesu Perecu. In seveda Deklevi.

Pri *Etimologiji pozabe* ne gre za razkošno monografijo, kakršne objavlja Umberto Eco, ki bi nas skozi eksotične citate in prestižno likovno opremo zazibala v omamnost brezkončnega naštevanja. Deklevov princip je

ravno nasproten, domala asketski, zavestno se izreka ob robu dogajanja ter nagovarja tisti del bralstva, ki ne jezdi na valovih, ampak raje odrine globoko. *Etimologija pozabe* bo vseč samotnim brskačem, ki ne dajo kaj dosti na hrupno založniško oglaševanje, znajo pa prebiti dolge dneve po antikvariatih in pri tem uživajo.

Pozaba v naslovu opozarja, da je na delu tudi razločen občutek ogroženosti: da avtor niti ne govori o sebi, temveč želi ohraniti svet, ki mu je tako zelo pri srcu in ki izginja, saj ga sodobne puhlice potiskajo vse bolj na rob. Gre za vrednote klasičnega kritičnega intelektualca (kakršnih, kot se lahko zbojimo, ne delajo več!). In za odprtost mišljenja, ki je pri Deklevi v polnem zamahu. Njegovo pisanje oscilira med hedonizmom, ki pomeni srčno predanost tostranstvu ("Nietzschejev razglas *Bog je mrtev* ne pristaja na banalni materializem, ampak pomeni eksistencialni preskok v brezno tu-bití.") in neizprosno družbeno kritiko. Skozi posamezne besede se izriše življenjski nazor, ki je daleč od sodobnih brezdušnih družbenih vlog, ki je prvinsko čustven in strasten, obenem pa si prizadeva za čim globlje (samo)spoznanje in je na tekočem tako z razvojem znanosti kot z najnovjšim dogajanjem v družbi. Sam ugotavlja, da "ni mogoče najti ločnice med živo in neživo naravo, da je algoritem ponavljajočih se vzorcev odtisnjen v vesolje od nastanka časa, od začetnih pogojev, od velike neznanke X". Največja privlačnost knjige – poleg posameznih slastnih detajlov – je prav odprtost mišljenja, ki ji vse, na kar naleti, da misliti, obenem pa se ne neha navduševati nad "mnogoglasjem" tega sveta ter v njem vsak trenutek odkriva nove odtenke in nove povezave. Pogosto imamo celo vtis, da se ravno pod najmočnejšimi teleskopi in mikroskopi (da o pospeševalnikih niti ne govorimo) porajajo najbolj povedne metafore človeške narave. Tako fraktal, ki "pod kaotično površino skriva globinski red" in ki vzbuja začudenje nad "samopodobnostjo sveta", kot univerzum z "nemirom neznanega, ki ga je v podobo stabilnosti fizikalnih zakonov vnesla teorija relativnosti". Deklevova misel vrtoglavo preskakuje med različnimi nivoji, od visokih abstrakcij in znanosti, do čutne prizemljenosti, ki pa je seveda višjega ranga od kvaziobilja potrošniške družbe. "Človek je oscilacija med kaosom in kozmosom," ugotavlja avtor, ki pod eno streho združuje kar najrazličnejše besede, tako *Čevlje* kot *Fraktal*, v vseh pa najde poezijo. Čeprav prevladujejo z močno sugestivnostjo nabiti samostalniki, npr. *Pismo* in *Veter*, a nazadnje celo pod geslom *Oči* najdemo Heisenbergovo pravilo nedoločenosti, pod geslom *Metulj* pa razpravo o dialektiki.

Čutni del njegove senzibilnosti utelešajo jazzovski glasbeniki: "Ob poslušanju glasbe, ki nastaja sproti, na videz brez načrta, nas vase posrka

črvina daljne preteklosti. Znajdemo se v svetu, kjer je glasba zven enovite duše sveta, glasbeniki pa svečeniki ekstaze, ki človeka vodijo k omamnemu dotiku večno vibrirajoče, večno plešoče biti ... V tej igri se čas igra z nami tako, da nas vrne v življenje in postavi na križišče minevanja ... V predanosti trenutka zadiha skupna narava človeka in vesolja, zato je spontanost jazza neprekinjena kozmogonija, v kateri skupaj nastajata človek in svet." Glavno mesto tovrstne zasebne geografije je seveda lahko samo Istanbul. Pri čemer ne gre le za mesto, ki ga je Orhan Pamuk postavil na svetovni literarni zemljevid, ampak predvsem za simbol, ki ga v njem razbira Milan Dekleva: kraj "kjer se pretapljata in drug v drugem izginjata individualno in kolektivno, edinstveno in skupno, preživeto in nedoživeto, hipno in trajno ..."

Kljub vsemu pa se zdi, da je ključna beseda ravno na sredini knjige, pod črko N. *Nostalgija*. "Danes, ko je človeku užitek postal vsiljeni imperativ, nezadovoljstvo pa nadležna motnja, ki naj bi v človeku kopičila simptome histerije in depresije, so nostalgiki v manjšini. Pozaba metafizične izgube, nam govorijo ti redki obstranci (spominjajoč na malce prismuknjene, od stvarnosti odmaknjene pesnike ali filozofe), v resnici ne prinaša resničnega zadovoljstva in sproščenosti v použitem dnevu ... Brez nostalgije postanemo stroji, avtomati hotenj in zadovoljitev ... Nostalgija se nam v tej luči pokaže kot zdravilo, ki preprečuje, da bi se bivanje spremenilo v plitvo igro, mi pa v igralce, ki so zadovoljni s tem, kar imajo, in s tem, kar so." In sploh: kar veliko stavkov se pričinja z "Danes, ko ...". Knjiga je med drugim tudi kritika "enodimenzionalne plitvosti moderne demokracije".

Kot pesnik Dekleva seveda ne more mimo občutljivosti za zven besed: nekateri primeri se izjemno lepo izidejo, še posebej tisti, ki jih zaznamuje element zraka. "Veter je podoba gibanja, ki na usoden način povezuje človeka in vesolje. Veter je živost neba in dih na človeških ustnicah. Gibanje zraka je ples oblakov, ki napaja zemljo in vrti kolo letnih časov." Ali pa tole: "Lastovičji trebušček je bel, hrbet pa temno siv. Zdi se nam, da zemlji ponuja in kaže vedrino neba, nebu pa črnikavo, mastno rodnost zemlje."

Prijetna, poetična in zgovorna mešanica vsega, bi lahko rekli. Če ne bi bila obenem tudi tragična priča nekega sveta, ki izginja.